

FIȘA UNEI LOCALITĂȚI DISPĂRUTE: JUPALNICUL

ALEXANDRU BOTU

ALEXANDRU CATERIN BOTU

În cele ce urmează, într-o schemă impusă de o metodologie de lucru nefirească cititorului dar obligatoriu de precizat, se prezintă o parte dintre rezultatele documentării.

Partea a-V-a

După încheierea Păcii de la Belgrad, ostilitățile principalelor puteri nu încetează, de data acesta nefiind de referința conflictele austro-turce deschise. Astfel ca nici în zona de studiu nu se mai înregistrează conflicte notabile. Totuși, până la declanșarea războiului ruso-austro-turc dintre anii 1787-1792 se mai petrec confruntări militare diverse. Principalele trei puteri (Austria, Rusia și Turcia) sunt angrenate în evenimente astfel:

- **Austria** este frământată opt ani de o criză de succesiune (1740-1748), urmată de alți opt ani de reforme militare și bugetare (1748-1756), după care intră în Razboiul de șapte ani (1756-1763) cu intenția de a-și realipi Silezia. Alianțele din Europa timpului erau interesate de redesenarea sferelor de influență, odată cu apariția Prusiei ca noua mare putere europeană. După război, împărăteasa Maria Theresa continuă să facă reforme în stat, atât privitor la sectoarele vizate anterior, dar și în cel economic (industriile textilelor, oțelului), social (law on Hungary regulating the right and duties of the serf and their lords- 1767, restrângerea obligațiilor de muncă în Bohemia-1775), administrativ (customs union, 1775) și educației publice (General School Regulation-1774). Austria nu a fost doar o observatoare în Razboiul ruso- turc din 1768-1774, din măsură ce a acceptat să se declare fățiș de partea Rusiei și să subscrie propunerii lui Frederick II de a împărți în trei Polonia, în 1772 anexînd Galiția (Fig.21).

Fig.21. Galiția anexată Austriei

O inițiativă a Cancelarului Kaunitz, din anul 1778, de a facilita comerțul cu teritoriile olandeze de sub autoritate austriacă prin Bavaria îl determină pe Frederick II al Prusiei să deschidă al treilea război între aceste puteri. Intervenția energică a Mariei Theresa face ca războiul să se încheie (Tratatul de la Teschen) înainte de a se produce contacte militare.

După moartea împărătesei (1780) la tron vine cu puteri depline fiul și asociatul ei Joseph II (1780-1790). Acesta inițiază imediat (1781-Edictul Toleranței) reforme în spațiul bisericesc și mănăstiresc, abolește șerbia, incriminează munca copiilor țăranilor, limitează impozitul plătit de țăranii nobililor, impune în Ungaria ca limba de guvernare limba germană (1784), instituie monitorizarea opiniei publice (1786) etc. Abolirea regulilor de guvernare din teritoriile olandeze de sub autoritate austriacă (1787) produce revolte în Olanda (1789) dar, tot ca urmare a unor reforme, și în Ungaria și Galiția. Joseph II nu a fost perceput ca extrem de agresiv în relațiile externe, dar s-a aliat cu împărăteasa Ecaterina a II-a Rusiei împotriva turcilor, astfel că abia a așteptat momentul ca rușii să deschidă frontul împotriva turcilor în anul 1787 pentru a iniția și el deschiderea frontului vestic, de la Siret până la Marea Adriatică.

Revenind la **un moment important pentru zona** în studiu și anume la reformele administrative și militare ale împărătesei Maria Theresa, acelea ale organizării teritoriilor de graniță (1775) prin care s-a creat și o structură de forțe specializate (de graniță), pentru a face față operativ la necesități practice de apărare imediată, înaintată a teritoriului.

Înființarea **Regimentului de Graniță din Banat în anul 1767** de către împăratul Joseph II (din anul 1765 Joseph II era împărat și coregent, dar până la moartea mamei sale în anul 1780 a fost dominat de autoritatea ei), cu sediul la Caransebeș și cu un centru teritorial și la Orșova a avut o influență covârșitoare în dezvoltarea zonei. De la înființare, regimentul a avut mai multe denumiri:

- în anul 1769: Regimentul de graniță nr. 72;
- în anul 1775: Regimentul de infanterie de graniță romano-ilir;
- în anul 1798: Regimentul de graniță valaho-ilir nr. 13;
- în anul 1838: Regimentul de graniță valaho-bănățean nr. 13;
- în anul 1849: Regimentul de graniță romano-bănățean nr. 13.

Din punct de vedere militar, regimentul pe timp de pace a fost organizat pe 12 companii care aveau un număr variabil de comune grănicerești. Inițial (1769), **centrul local de comanda al unui cordon al batalionului a fost la Jupalnic**, deoarece Orșova era încă sub control otoman (**până în 1791**), cordon pus sub comanda generalului baron Papilla.

*În data de 18 aprilie 1768, coregentul Iosif al II-lea îi dă însărcinarea locotenent-colonelului baron Paul Dimic von Papilla (originar din Arad, vorbitor al limbii române) să procedeze la înființarea și organizarea unui **batalion de grăniceri români** în Banat (A. Marchescu, op.cit.). În acest scop, au fost desemnate 35 de sate camerale, în linii mari aceleași cu cele stabilite de comisia de delimitare din 1747. La Caransebeș au fost chemații cnezii și delegații tuturor satelor desemnate, cărora li s-au explicat condițiile de militarizare. Cei care nu doreau să devină militari, erau liberi să emigreze, dar numai în Banat; totuși, s-au făcut numeroase încercări de convingere a populației pentru ca aceasta să rămână pe loc. În general, atmosfera era favorabilă militarizării, deși s-au ivit, pe alocuri (Domașnea, Cănicea), și unele împotriviri. Astfel, în perioada 1769-1773, se organizează **batalionul românesc** de la Jupalnic (Zupanecker Grenze sau Wallachen-Bataillon), compus din patru companii: Ohababistra (pe Culoarul Bistrei), Ilova (pe Culoarul Timișului), Globurău (în Depresiunea Domașnea-Mehadia) și Topleț (pe valea Cernei)- se zice în **Organizarea spațiului rural în Banat, Raulaurian Rusu, Timisoara, 2007**, unde se prezintă puțin mai detaliat istoria acestui regiment.*

În anul 1788 generalul Paul Dimic von Papilla a suferit o înfrângere rușinoasă la Jupalnic, pe lângă pierderile umane fiind menționate 12 tunuri, precum și fuga rușinoasă spre Mehadia.

Prin reorganizările ulterioare s-a ajuns la existența unei Companii, a 6-a, care își avea sediul la Orșova cu comunele grănicerești: 1-Orșova, 2-Eșalnița/leșelnița, 3-Ogradena nouă, 4-Ogradena Veche, 5-Dubova, 6-Plașevița, 7-Eibenthal, 8-Tișovita, 9-Jupalnicul Vechi, 10-Jupalnicul Nou, 11-Tufări, 12-Coramnic, 13-Topleț.

În lucrarea *Militär-Schematismus der Österreichischen Kaiserthumes, Wien, 1831* (pag.245) este prezentată conducerea acestui regiment (probabil în preajma apariției volumului), astfel:

-Michael Drasenovici von Posertve –Colonel Comandant Regiment

-Franz Hermann von Heldenberg-Colonel

-Ofițeri Stat Major: Stephan Freyh. Carl Roth Jovich von Siegenberg (comandant adjunct în Banat), Peter Hacsich, Georg Liubimiresko von Sieberg

- Căpitani majori: Mich.Edl. Stoikovich von Reitzenstein, John Alexander von Pavich, Stephan Millenkovich, Elias Milloschevitch, Franz Zanon, Max. Kepich von Sonklar, Sav. Schivanovich, Jac. Jovich Mallia von Siegenberg, Freyh.Alexander,

- Căpitani locotenenți: Carl. Fischer, Ant.Szahorsky, Joh.Hrzibek, Franz Kaiser

- Locotenenți majori: Mich. Mirillovich, Heinr.Simony, Schivko Illich, Mich. Millutinovich, *Joh.Matikesko*, Arsen. Woinovitsch, *Kratschum Wrabetje*, Joh. Buset von, Athan.Perish, Jos. Tauber, Joh.Terrian, Franz Eisler, *Joh. Krajesko*, Lazar Jofsimovits, Jos.Grünnschnitt, Aron. Obradovich, Andr. Branovacsy

- Sublocotenenți: *Theod. Firra*, Nicolaus Prellich, *Simon Murgu*, *Moyses Gurran*, Nicolaus Milla, *Nicolaus Radoy*, Mich.Jankovich, *Seraph. Schivan*, Math.Mold, *Naum Koish*, *Alexander Erimesko*, Paul Ebeling Edler von Dünkirchen, *Georg.Hurduseu*, *Ant.Ballacs*, Peter Poppovich

- Cadeți majori: *Peter Danesko*, Jacob Künstler von Poybach, Franz Hablitschek, Jos. Orescovics, *Gregor Pejesko*, Andr. Semitschek, Ignaz Wallitzek, Carl Kafka, Jos.Poppovich von Popov, Adalb.Perretich, *Nicol.Ignia*, Peter Gamber, Stanisl. Phillipovich, Max. Obradovich, Jos.Widerra von Wieseberg

- Cadeți: *Jos. Bersesko*, Geprg. Wallian, *Jos. Krajesko*, Abrah. Mankosch, Jos. Pavlovich, *Gregor Danesko*, *Geithayn Grivey*, Jac.Hablitschek, Aloys Hablitschek, *Const. Karaschvan*, Franz Kollmann von Kollenau, Ignaz Prellich, Joh. Poppovich

- Personal: Carl Maschek-lt.maj., Auditor Regiment, Dr. Franz Hoffman, Carl Alkovits- lt.maj., Contabilitate, Joh. Terrian-lt.maj, Adjutant

Diviziunea administrativă a regimentului avea propria structură formată din: Bernh. Schwab-cpt. major, Comandant; Joh. Berni- cpt. Major;

Emerich Halper-cpt.maj.-auditor; Michael Mezinger-lt.maj.-auditor; Bernh.Widmann-lt.maj.,auditor;

Thom.Semitschek-lt.maj., Contabilitate; Johann Koszky, slt., adjutant; Joh. Jovanovich-

inregistrator/registratora; Marcus Jankulovits-grefier; Joh.Rödinger-doctor veterinar,

Wenzel Tereba-padurar; lt.maj.: Alexander Dullesko, Franz Szabo, Joh. Boxich, Franz Zistler, Jos.

Kling, slt.: Joh.Koszky, Ars. Radivojevics, Math. Hanslitsek, Jon. Bodrilla, Joh. Warga, Nic. Ottonoga,

Leop. Thur, Milloch Scharunatz, Alexander Jovanivich, Jon. Jovanivich, Carl Schittra von Ehrenheim,

Ferd. Kukulyevich; Agentul Regimentului la Viena: Ignaz Dembscher

Nota: am scris cu italic numele pe care le considerăm românești. În altă parte am dat și numele comandanților de la Batalionul din Jupalnic. Deasemenea, în alt document este prezentată

(http://www.napoleon-series.org/military/organization/Austria/ArmyStudy/c_AustrianArmyGrenz.html)

următoarea conducere și uniformă (Fig.22):

Depot Kader HQ	Caransebeș
Commander oberst	Johann von Peretić Mihail von Mihaljević (Mihaljevich) (Warasdiner)
Oberstleutnant	Gottlieb Betzmann
Majors	Johann Gollunbovich baron Franz Cerrini – Franz Weinzierl
1810 Staff	Mihail von Mihaljević
Oberstleutnant	Mathias Betzmann – Franz Weinzierl

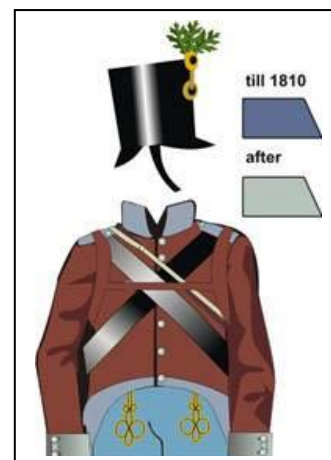

Fig.22. Conducere și uniformă Regiment, anul1809

Menționam că funcționarea acestei structuri militare în zonă a condus la importante transformări și dezvoltări, precum:

- serviciu de poștă civilă prin poștalioane, cu stație terminală Orșova și poștă militară prin curieri călare;
- serviciul sanitar, la sediul fiecărei companii exista un medic și o moașă;
- învățământul, în fiecare comună grănicerească funcționa o școală național-grănicerească cu două clase și cu limba de predare română (la Jupalnic era înființată o școală din 1758), iar la sediile de companii a funcționat câte o școală cu trei clase și cu limba de predare germană (cu timpul, numărul acestor școli a fost redus);
- construirea bisericii ortodoxe în anul 1827 (unii afirmă că biserica zidită Adormirea Născătoarei de Dumnezeu s-a ridicat în 1830⁷), existând și o biserică catolică din anul 1816/1817; este greu de

⁷ Biserica din Jupalnic (v. <http://www.scribd.com/doc/55213883/Monografia-Bisericilor-Din-Orsova>)

În cadrul bisericilor suburbane din Orșova, se încadra în trecut și biserica din comuna Jupalnic. După cum reiese din hărțile vechi ale Orșovei, comuna Jupalnic era situată la 1,5 km spre nord de vechea Orșovă. Biserica de aici s-a ridicat prin strădania credincioșilor în anul 1827, după cum reiese din însemnarea Preotului **Ștefan Boldea**, aflată pe un Liturghier vechi, păstrat astăzi la Episcopia Severinului și Strehaiei. Documentele existente în arhiva parohiei atestă această biserică în anul 1830. Ca și la Biserica Orșovei, stilul arhitectonic era tot acela de navă cuabsidă semicirculară la altar și turla poziționată deasupra intrării în pronaos. Ca material de construcție s-a utilizat cărămida arsă și piatra, iar pentru acoperiș, țigla, turla fiind acoperită cu tablă. Înăuntru, biserica era pardosită cu un mozaic ornamentat cu flori, din care s-a păstrat doar o parte, cu care a fost pardosit altarul bisericii noi. Pictura bisericii vechi din Jupalnic a fost executată de către pictorul Vartolomei Deliomonic din Caransebeș, în anul 1922, în timpul preotului Pavel Magdescu (senior). După cum reiese din însemnările lui nea **Iancu Seracovan**, cântărețul bisericii din Jupalnic, în 1964 se împlineau 100 de ani de la inaugurarea turlei acestei biserici. Până la 1864 ea nu avusese turlă cu clopotniță, cele două clopote fiind atârinate în tot acest timp pe doi stâlpi de lemn. Cele două clopote au servit parohiei Jupalnic până la 1906 când s-au turnat trei clopote noi la fabrica de clopote Novotny din Timișoara. În 1940 s-a reacoperit turla cu tablă. Cu această ocazie s-a descoperit în globul de sub din vârful turlei un manuscris redactat de mână, cu litere chirilice, care era rupt în unele locuri din cauza umezelii. Acest manuscris arată că la 6 iulie 1864, înaintea amiezii, s-a ridicat Sfânta Cruce în vârful turlei cu ajutorul școlarilor din Jupalnic și că în acea vreme stăpânea Franț Iosif I, Împăratul Austriei. Se amintea de asemenea în acest manuscris și conducerea parohiei Jupalnic al cărei preot era atunci Mihail Tătucu. Cât privește pomelnicul parohiei Jupalnic, acesta este mult mai bogat decât cel de la parohia Orșova, el însumând un număr de 11 preoți, al căror șir începe pe la 1790. Astfel în ordine cronologică sunt amintiți la Jupalnic următorii preoți: Ioan Popovici (1790-1792), Petru Popovici (1793-1799), Pavel Mațariu (1800-1822), Ștefan Boldea (1823-1851), Mihail Tătucu (1851-1868), Gheorghe Bogoeviciu (1869-1881), Spiridon Șandru (1881-1888), Pavel Magdescu-Senior (1888-1926), Pavel Magdescu-Junior (1926-1940), Constantin Stoichescu (dec. 1941 - mar. 1982), Nicolae Jinga (1982 – până în prezent). Informațiile existente despre preoții parohiei Jupalnic sunt la fel de sărace ca și în cazul celorlalte biserici orșovene. Asta din cauză că istoricii au fost în primul rând interesați de expunerea activității organelor superioare bisericești, activitatea parohiilor fiind lăsată în grija preoților parohi, care fie din neglijență, fie din pricina vremurilor tulburi nu au putut a o face cunoscută posterității. În acest sens, despre preotul Ioan Popovici știm destul de puține și anume că preoteasa i-a fost prinsă de turci și luată prizonieră. Mai știm de asemenea că el a plecat pe jos de la satul Rudăria (situat undeva în zona Eșelniței vechi), venind la protopopul Nicolae Stoica de Hațeg, care îi era bun prieten și sfătuitor. A locuit în casa acestuia o perioadă deoarece în urma evenimentelor din 1787-1792, Jupalnicul era pustii. Despre succesorul lui Ioan Popovici, Petru Popovici, știm doar că la 1790 era acuzat la Rudăria că fusese de trei ori în Țara Românească fără aprobare de la organele civile și bisericești. **Parintele Pavel Magdescu-Senior a făcut parte din Consiliul Național Român**, care a ales membrii pentru Marea Adunare Națională din 1918. A fost ales membru al acestui consiliu la 25 noiembrie 1918. În legătură cu părintele Magdescu apare în documentele vremii Spiridon Șandru- fostul preot al Jupalnicului, căruia i-a succedat Magdescu. Cei doi au participat la 14/27 noiembrie 1918 la Adunarea Cosistorului eparhial al Episcopiei. În fine, părintele Constantin Stoichescu este ultimul preot din pomelnicul parohiei Jupalnic, succesor al lui Pavel Magdescu-junior și predecesor al părintelui Jinga. Născut la 4 iunie 1908 în comuna Teregova, a preluat cârma parohiei Jupalnic la 2 martie 1941. La 1 noiembrie 1959 a fost ales protopop de Orșova. S-a mutat la cele veșnice în ziua de 10 martie 1982. Părintele Stoichescu a fost cel care și-a asumat mutarea bisericii în noua Orșovă, în 1969, când a avut loc demolarea ei, după cum am văzut în cazul bisericii de la Orșova. Noua biserică a Jupalnicului s-a zidit între anii 1972-1973 și a fost târnosită la 14 noiembrie 1973 de către Înalt Prea Sfințitul Teoctist Arapașu, Mitropolitul Olteniei (viitorul patriarh), care cu această ocazie a dăruit bisericii o cădelniță. Biserica nouă reproduce stilul celei vechi cu mici deosebiri de finisaj, utilizând ca material de construcție cărămida și cimentul, iar pentru acoperiș s-a folosit țigla. Turla o reproduce în linii mari pe cea a bisericii din Jupalnicul vechi. Pictura actuală a fost realizată de către pictorul Florica Lăpădat între 1981-1982. În prezent cârma duhovnicească a parohiei se află în mâna unui neobosit slujitor al Sfântului altar, părintele Nicolae Jinga.

crezut că o localitate atât de însemnată și cu creștere viguroasă, chiar dacă nu era consemnată ca existență decât de cca. 100 de ani să nu fi dispus de o biserică anterioară, desigur nu zidită. Jupalnicul, așa cum s-a întâmplat și cu alte comune grănicerești din zona a beneficiat de intervențiile topografilor militari care au cartografiat zona și au trasat și schite urbanistice chiar și planuri cadastrale pentru localitățile mai importante, imediat după anul 1800, fapt care a determinat și construirea unor biserici zidite, pe locuri prestabilite, de regulă în centrul rețelei de drumuri. Cu timpul, bisericile mai vechi, în cea mai mare parte construite din lemn s-au degradat și nu au mai fost frecventate. Cartografierea de precizie a zonei s-a făcut prima între 1780 – 1784, a doua între 1836-1852, pe baza primei s-au elaborat planuri de sistematizare a localităților, iar pe baza celei de-a doua s-a reluat realizarea de planuri cadastrale detaliate;

- în anul 1829, s-a încheiat și realizarea șoselei Caransebeș - Orșova, operă a comunelor grănicerești de pe traseul ei.

- peste 20 de generali a dat armatei imperiale acest Regiment de graniță, care- și prin intermediul Comunității de avere- a realizat o impresionantă opera socială pentru copii săraci și familiile grănicerilor, mari personalități bănățene beneficiind de burse de studii (v.

http://www.arhivelenationale.ro/images/custom/image/serban/RA%201%202008/16_rosu_laurentiu.pdf)

La Jupalnic se infiintează un Internat/Lazaret/Contumatz/Loc de izolare (Fig. 23), pentru

Fig.23. Litografie din anul 1825 prezentând Lazaretul de la Jupalnic

internarea temporara a călătorilor pe perioada epidemiilor (necesitatea protecției împotriva epidemiilor nu era nouă, dar a devenit o politică ordonată între anii 1710 și 1871- v., de exemplu, „The Austrian Sanitary Cordon and the Control of The Bubonic Plague 1710-1871”, Ghunter E. Rothenberg, publicat in *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences* 1973 XXVIII(1):15-23; doi: 10.1093/jhmas/XXVIII.1.15 © 1973 by Oxford University Press , disponibil în extras și la adresa:

http://jhmas.oxfordjournals.org/cgi/pdf_extract/XXVIII/1/15). Organizarea și dotările stabilimentului au făcut ca acesta să fie numit uneori și Institut ca și cum, pe lângă caracterul de carantină, ar fi avut și alte roluri mai înalte (științifice)! Nu aceeași impresie o are însă și Johann Kaspar Steube, care este citat de Viorel Marineasa în “LA JUPALNIC, ULTIMA, DAR ȘI CEA MAI PRĂPĂDITĂ DINTRE GARNIZOANELE IMPERIALE” (*Nouă ani în Banat (1772-1781)*) astfel: “...Steube primește ordin să plece la Jupalnic, lângă Orșova, unde se află „ultima, dar și cea mai prăpădită dintre toate garnizoanele imperiale”. Aici funcționează, tenebros și exact, Carantina care desparte cele două imperii...” Tot în această lucrare este menționat și colonelul von Hubel, comandant al Regimentului de graniță româno-iliric din Banat, care-l invitase pe Steube la un bal la Mehadia. Totuși, să nu uităm că și alte personalități care trecând prin zona au trebuit să suporte regimul cazon, frustrant al izolării, nu au descris cu atâta duritate Contumatz-ul de la Jupalnic.

Un astfel de stabiliment a functionat și la Mehadia (probabil și ca dublură de siguranță a celui de la Jupalnic, având în vedere dese acțiuni militare și instabilitatea guvernării din zonă), iar în vecinătatea relativă, în sus pe Dunăre, cel mai apropiat, era cel de la Panciova.

Pe părțile românești ale granițelor cu Transilvania se mai cunosc astfel de stabilimente în trecători la: Livezeni-pe Valea Jiului, Turnu Rosu (v. http://www.muzeu-valcea.ro/buridava/buridava_7/22.aleca-holera/Bogdan%20Aleca-Epidemia%20de%20holera%20in%20judetul%20Valcea%20in%20anii%201830-1831.pdf) Cremenari –pe Valea Oltului, Bran și Timisul de Sus –între Brasov și Predeal, Vama Buzăului-între Brasov și Buzău, Oituz-pe valea Trotusului, iar pe linia Dunării la: Giurgiu, Brăila și Sulina (aceasta înființat de ruși, după preluarea controlului asupra gurilor Dunării) etc (despre subiect v. și *In Erinnerungs-Skizzen aus Russland, der Tiirkei und Griechenland, tivorfen wahrend des Aufenthaltes in jenen Landen in den Jahren 1833 und 34, Coburg-Laipzig 1836*).

- **Rusia** Ecaterinei a II-a , în dorința de a deveni o mare putere, încheie în anul 1764 o alianță cu Prusia lui Federic II, fiecare parte obligându-se să-i pună celeilalte la dispoziție, în caz de necesitate, 10.000 de oameni și 1.000 de cai. Mai mult, se prevedea ca în cazul în care Prusia ar fi atacată de Franța, iar Rusia de Otomani, ajutorul să fie suplimentat și în bani. Alianța, în fapt era făcută pentru împărțirea Poloniei de către cele două țări, fapt care a determinat apoi o serie foarte mare de războaie în Europa, culminând cu cel de al doilea război mondial. Rusia și-a instalat o adevărată armată în Polonia, în jur de 28-30.000 de oameni și a impus pe favoritul Ecaterinei a II-a la tronul Poloniei, cu toate împotrivirile diplomatice ale turcilor. Astfel că prima împărțire a Poloniei devine fapt istoric în 1772.

Apoi Rusia intră în războiul cu Turcia (1768-1774). Pretextul războiului pentru turci a fost alăturarea unui regiment de cazaci trupelor ruse care au intrat în Polonia. Turcii au învinuit cazacii de masacrul făcut în rândul populației din Balta, Ucraina de astăzi. Declararea războiului în 1768 de către turci a fost considerată o greșală (v. *History of The Ottoman Turks:from the beginning of their empire to the present time, E.S. Creasy, vol.II, London, 1856*), deoarece efectivele lor militare trebuiau să vină în zona de conflict tocmai din Asia, iar până în anul 1769 acest lucru nu a fost posibil, dar le-a dat timpul necesar rușilor pentru o pregătire temeinică.

Pacea de la Kuciuk-Kainargi din 21 iulie 1774 (http://ro.wikipedia.org/wiki/Tratatul_de_la_Kuciuk-Kainargi) a fost umiltoare pentru otomani, aceștia au cedat teritoriul regiunii Yedisan dintre râurile Nipru și Bugul de Sud. Acest teritoriu includea portul Cherson și oferea Rusiei primul său acces direct la Marea Neagră. Prin tratat, Rusiei îi mai erau cedate porturile Kerchi și Enikale din Crimeea, precum și regiunea Kabarda (cabardină) din Caucaz.

Trebuie să remarcăm că în timpul războiului ruso-turc dintre anii 1768 și 1774 rușii înaintează de două ori spre Balcani. Prima dată sunt opriți (de Osman Pașa), apoi în campania din 1774 trec Dunărea prin surprindere și ocupă tabăra celei mai mari concentrări otomane de trupe.

De la amestecul permanent în Hanatul Crimeii, aparent independent (impunându-și favoritul, la începutul anului 1777, recunoscut și de turci în anul 1779), Rusia îl anexează ulterior (*In June, 1783, M. d'Adhemar, the representative of France at London, informed Mr. Fox -then Secretary of State for*

Foreign Affairs- that " The Most Christian King had just received from the cabinet of St. Petersburg the official notification that Russia had taken possession of the Crimea and the Kuban. Would England look on with indifference at such a spirit of conquest?", v. Creasy, opera citată, pag.277) printr-o acțiune sfidătoare la adresa Porții, campania militară fiind condusă de Potemkin.

„...În 8 ianuarie 1784 turcii au recunoscut oficial anexarea Crimeii de către ruși. 18 000 de mile pătrate îi fuseseră adăugate Rusiei, iar echilibrul de forțe din regiunea Mării Negre se înclinase decisiv în favoarea Ecaterinei.

Împărăteasa Rusiei nu îi surclasa pe otomani doar în Crimeea. In august 1783 ea semnase un tratat cu Georgia, cel mai important dintre statele mici, transformându-l în protectorat rus. Trupele trimise acolo au construit o fortăreață care la momentul oportun avea să devină principalul centru al cuceririi de către ruși a întregii regiuni caucaziene. Potemkin, care era guvernator general al ținuturilor din zona Mării Negre cu începere din 1784, a preluat și Crimeea în 1785, ajungând stăpânul incontestabil (în numele Ecaterinei) al vastei regiuni dintre râul Bug și Marea Caspică. Capabil, energic și ambițios, el nu a precupețit nici un efort pentru pacificarea și colonizarea noilor teritorii din sud, precum și pentru încurajarea dezvoltării lor economice prin construirea de drumuri, orașe și porturi. Nu după mult timp Potemkin a început să viseze la extinderea dominației ruse în țările vecine Armenia și Azerbaidjan..”(v. http://articole.famouswhy.ro/problema_orientala_de_dupa_razboiul_de_7_anii/)

În fapt, toate aceste cuceriri rusești făceau parte din suita de acțiuni ale Ecaterinei a II-a care își propusese ca împreună cu aliatul său Austria să distrugă imperiul otoman (înțelegerea inițială din 1783, a fost reîntărită în anul 1787, cu ocazia vizitei împăratului Joseph II la Kerson, în Crimeea) , ori să cucerească cel puțin părțile sale europene și să creeze - în cadru unui așa numit proiect grecesc (pe al doilea nepot, născut în anul 1778 l-a numit Constantin și i-a dat educație grecească)- un imperiu creștin cu capitala la Constantinopol, în care să intre și țările balcanice și statele românești Moldova și Țara Românească, precum și Basarabia (unite într-o nouă Dacie). Împreună, cei doi aliați își propuseseră să provoace acțiuni destabilizatoare în imperiul otoman (Moldova, Țara Românească, Grecia ș.a), pe fondul acestora chiar să revendice teritorii care ar fi fost cândva sub autoritatea Hanatului Crimeii (cetățile Ochakov și Kilburn), iar austriecii să încerce o recuperare a Belgradului prin tradare.

- **Turcia** duce, în perioada dintre războaiele cu austriecii o politica politică pacifistă, conciliatoare, în contradicție cu vecinii săi creștini conduși de sânge nobil tineresc (Austria-Maria Theresa, Prusia-Frederick II, Franta- Louis al XVI-lea, Spania-Charles al IV-lea, Sardinia-Carol Emmanuel al IV-lea). Sultanul Mahmoud s-a abținut de la orice intervenție împotriva Austriei, dușman tradițional, în timpul Războiului de secesiune, ba chiar s-a oferit să medieze în oprirea ostilităților. Aceiași politică a fost promovată cu consecvență și pe perioada Războiul de șapte ani (1756-1763).

Sultanul Mahmoud I a murit în anul 1754 și a fost urmat de fratele său Osman III, care a aderat la același sistem de moderație și neamestec pe care l-a promovat predecesorul său, în timpul domniei sale scurte de trei ani (1754 – 1757). Osman a fost urmat de sultanul Mustapha III, fiul lui Achmet III. Numele de Mustapha a fost întotdeauna asociat în istoria turcilor de nenorociri și înfrângeri, fapt care s-a confirmat atunci când lupta dintre Poartă și Rusia s-a reluat, aducând dezastre apreciate a fi chiar mai mari decât cele provocate de Austria și Eugen de Savoya, în timpul domniei Sultanului Mustapha II. Trei mari oameni de stat, Marele Vizir Koca Ragip Pașa, ministrii Sokoli și Köprülü au fost providențiali pentru imperiu. Astfel, în perioada de război rece s-a reluat o lucrare strategică, de o foarte mare importanță și comercială, pe care o mai încercaseră și alții, respectiv realizarea unui canal între Marea Neagră și Marea Marmara, fără a se trece prin Bosfor. Lucrarea a fost abandonată, de această dată în anul 1759.

Pe plan extern, același Mare Vizir Koca Ragip Pașa, văzând că din războiul de secesiune Prusia se impusese ca mare putere europeană, a încheiat un tratat cu Prusia, semnat la Constantinopol de trimisul lui Frederick II, în anul 1761, tratat similar cu cele încheiate cu Suedia, Napoli și Danemarca, în care s-a încercat să se reliefeze caracterul de alianță ofensivă și defensivă. Moartea Marelui Vizir în anul 1763 a zădărnicit finalizarea unui tratat și cu Anglia, situație în care un război cu Austria ar fi devenit iminent. Sultanul a preluat conducerea directă a guvernului, dar fiind cam grăbit și

încăpățânat, cu consilieri și comandanți nemeritoși a cam ratat reformele economice pe care le preconiza. Pe de altă parte, Rusia sub Ecaterina a II-a dădea dovadă de o impetuozitate fără limite și fără de scrupule, determinând pe aliatul turcilor Prusia să se alieze pentru împărțirea Poloniei. Despre cele ce s-au întâmplat în acea perioadă, respectiv angajarea în războiul cu Rusia dintre anii 1768-1774 s-a scris mai sus la prezentarea situației Rusiei.

Războiul ruso-austro-turc 1787-1792

Chiar dacă în acele momente Rusia se confrunța și cu alte probleme (război cu Suedia 1788-1790, răzvrățiri în Polonia, amenințări insistente prusace și boicot englez și francez) ea a deschis un front larg de la Caucaz la Moldova, unde prin Bucovina urma să se cupleze cu corpul militar austriac condus de prințul de Coburg, iar prin Marea Neagră intenționa să se desfășoare amplu spre gurile Dunării și până la Cap Caliacra. Frontul comun ruso-austriac se întindea astfel de la Marea Adriatică până la și în Marea Neagră și dincolo de aceasta spre Caucaz.

Fiecare parte o acuza pe cealaltă de încălcarea tratatului de pace și conta pe alianțele binecunoscute deja: Ecaterina a II-a pe împăratul Joseph II (cu care stabilise cum să împartă mare parte din Polonia, Galitia și Bucovina, precum și linia de demarcație între teritoriile eliberate de sub turci care urmau să intre sub administrația fiecăruia), iar Otomanii pe sprijinul necondiționat al britanicilor, francezilor și cam târziu al prusacilor.

Turcii răspund la acțiunile extrem de viguroase și provocatoare ale Ecaterinei a II-a în nordul Mării Negre prin arestarea ambasadorului rus Bulgakov, ceea ce însemna, de fapt, declararea războiului (17 august 1787), fără să fie însă pregătiți pentru lupte pe teren. Ca atare, inițiativa în perioada imediat următoare este de partea rușilor, astfel:

- la 20 august 1787 fregata Scorâi, împreună cu alte 12 vase de război pleacă de la Liman spre Oceașov unde bombardează 10 vase turcești, asediul continuând prin concentrarea de vase de război, bombardarea acestora din cetate, hărțuirea vaselor de sprijin turcești și concentrarea de trupe în apropierea cetății; mai multe înclăștrări și mici victorii se produc dând impresia de proastă organizare și gestionare a resurselor de o parte și de alta, fără a schimba însă controlul asupra Oceașovului, deși conducerea trupelor rusești era asigurată direct de Suvarov; excepție este doar victoria rusească de la cetatea Kinburn, considerată doar de importanță tactică;

- în ianuarie 1788 intra și Austria în război pe frontul estic intenționând ca prim obiectiv preluarea Cernăuților;

- de la Constantinopol pleacă în 23 aprilie către Oceașov o flotă (escadron) de război sub comanda lui Eski Tassana Pașa cu 12 vase de linie, 13 fregate, 2 nave de bombardament, 10 vedete ș.a., având imbarcați peste 20 000 de soldați, dar aceasta este intoarsă de o furtună. Abia la 20 mai se repune în mars, în timp ce și rușii schimbaseră pe comandantul Mordvinova, nehotărît și las, cu Prințul de Nassau-Siegen adus împreună cu Scot Paul Jones, un legendar lup de mare.

Continuă în Partea a VI-a